

DEPARTAMENT/SEMINARI: LLENGÜES CLÀSSIQUES I FILOSOFIA
MATÈRIA: **Llatí** (Matèria optativa de 4t. d'ESO, itinerari Humanístic i Social)*

**Extracte de la Programació de la matèria per al curs 2008-09*

INTRODUCCIÓ I OBJECTIUS FONAMENTALS

La matèria de *Llatí*, opcional a 4t. d'ESO, és una de les matèries pròpies de l'itinerari Humanístic i Social, tal com aquest itinerari ha estat configurat en el nostre centre. En el present curs el *Llatí* a l'ESO és una matèria nova, introduïda en la darrera reforma d'aquest ensenyament –en realitat podria dir-se que ha estat parcialment reintroduïda en aquest nivell d'estudis i d'edat dels alumnes–, i té caràcter anual, amb una càrrega lectiva de 3 hores setmanals. Aquesta matèria té dos **objectius fonamentals**: (1) iniciar un estudi bàsic de la llengua que és l'origen del grup de les llengües romàniques, i (2) conèixer els aspectes més rellevants de la societat i la cultura romanes, establint relacions amb el món actual.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

1. Permetre, a partir de l'estudi del sistema de la llengua llatina com a model de llengua flexiva i establint comparacions amb les llengües que l'alumne coneix, una reflexió sobre els elements formals i els mecanismes sintàctics del fet lingüístic i de les llengües d'ús de l'alumnat.
2. Percebre i entendre les llengües d'origen romanç com el resultat concret d'una evolució i poder apreciar en quina mesura la seva estructura i el seu lèxic estan en deute amb la llengua llatina, de la qual procedeixen.
3. Mostrar la història i l'evolució de la llengua llatina i de la formació de les paraules, com un mitjà per a dotar l'alumnat dels coneixements necessaris per a entendre l'evolució lingüística, per a determinar o identificar els processos de canvi fonètic i semàntic, i per a il·lustrar els procediments que actuen en la formació del lèxic.
4. Abordar el coneixement del marc geogràfic i històric i l'estudi dels aspectes més rellevants de la societat i de la cultura romana, i prendre consciència que des d'aquesta cultura històrica s'han transmès maneres de viure, institucions, creacions literàries, tècniques i artístiques, i formes de pensament que estan en la base de la configuració històrica i del progrés o evolució d'Europa.
5. Rastrear els antecedents històrics de l'organització social i de la delimitació dels drets i deures de les persones.
6. Prendre consciència de la transmissió i recepció d'uns valors universals, que entronquen la cultura occidental amb les arrels del món clàssic; en aquest sentit, observar i valorar com en els textos clàssics hi ha uns temes i tòpics propis de la cultura grecollatina que s'han transmès fins avui i que segueixen impregnant els nostres escrits.
7. Contribuir, per mitjà d'un coneixement inicial de la llengua llatina i del lèxic grecoromà, a un ús més precís de la pròpia llengua i a un enteniment adequat de la terminologia culta, científica i tècnica.
8. Permetre reflexionar i contribuir a facilitar una transferència d'aprenentatges entre les llengües que l'alumne estudia.
9. Potenciar, per mitjà de l'estudi morfosintàctic del *Llatí* i de la pràctica de la traducció, la lògica del pensament, afavorir l'aptitud memorística i potenciar els hàbits de disciplina en l'estudi, habilitats amb les quals s'educa en el raonament i s'ensenya a aprendre.
10. Valorar els aspectes cabdals de la cultura i la civilització romanes a partir de la identificació de la seva pervivència en el nostre patrimoni cultural, artístic i en l'àmbit de les institucions (socials, polítiques, religioses...).
11. Mostrar la pervivència del món clàssic en el seu llegat i en les influències presents en el món contemporani; analitzar comparativament els antecedents clàssics realitzant una valoració crítica dels seus aspectes de continuïtat, evolució i canvi.
12. Ajudar a adquirir en un grau satisfactori les competències que s'han d'assolir en l'etapa educativa de l'ESO.

MATERIAL DIDÀCTIC

Com a material de consulta i de treball, amb les informacions sobre els continguts que consten en la present programació, propostes d'activitats didàctiques i exercicis, el Seminari ha determinat que s'utilitza el llibre *Llatí 4t. ESO*, de les autores Anna Torrent i Fina Vilanova, de l'editorial Barcanova (1a edició: abril de 2008).

A més, els alumnes també disposaran d'altre material complementari, bàsicament repartit en fulls de fotocòpia. Ocasionalment també disposaran d'atlas i diccionaris per a la realització de determinats exercicis.

CONTINGUTS

Els continguts de la matèria es distribueixen en **quatre blocs**: (1) el sistema de la llengua llatina, (2) la història i evolució de la llengua llatina, (3) la formació de les paraules, i (4) altres vies de transmissió del món clàssic; aquest darrer apartat tracta els aspectes més rellevants de la societat romana i la pervivència del món clàssic en el món contemporani, oferint una anàlisi dels antecedents clàssics i propiciant una valoració crítica dels aspectes de continuïtat, evolució i canvi.

1. El sistema de la llengua llatina

- L'abecedari i la pronúncia del llatí. Lectura de textos en llatí i reconeixement de termes transparents.
- El llatí com a llengua flexiva. Els casos i els seus principals valors sintàctics. Reconeixement de les diferències i semblances bàsiques entre l'estructura de la llengua llatina i les de les llengües romàniques de l'alumne (bàsicament el català i el castellà).
- Classes de paraules. La flexió nominal, pronominal i verbal. Reconeixement de les categories gramaticals de la flexió llatina i comparació amb els elements flexius de les llengües actuals d'ús de l'alumne. Lèxic llatí bàsic i de freqüència.
- Les estructures oracionals bàsiques. La concordança i l'ordre de les paraules. Nexes coordinants més freqüents. Anàlisi morfosintàctica, traducció de textos breus i senzills en llatí i retroversió d'oracions senzilles.
- La llengua llatina com a principal via de transmissió i pervivència del món clàssic. El llatí com a instrument primordial per a la comprensió del sistema de les llengües romàniques.

2. La història i evolució de la llengua llatina

- Origen i evolució del llatí. Classificació de les llengües indoeuropees. L'origen comú de la majoria de les llengües indoeuropees.
- Llatí culte i llatí vulgar. La formació de les llengües romàniques; els processos de formació i evolució de les llengües romàniques.
- Els canvis fonètics més freqüents. La relació semàntica i lèxica entre paraules d'una mateixa arrel llatina i diferent evolució fonètica; els mots patrimonials i els cultismes.
- L'aportació lèxica del llatí a les llengües modernes que no en deriven.

3. La formació de les paraules

- Components grecollatins en les llengües romàniques. Lexemes, prefixos i sufixos grecollatins utilitzats en la llengua pròpia. Definició de paraules a partir dels seus ètims.
- L'etimologia com a eina per a conèixer el significat històric de les paraules. La precisió en l'ús del vocabulari.
- Ètims i arrels gregues i llatines en la terminologia científica, tècnica i humanística.
- Els llatinismes i les locucions llatines incorporats a les llengües modernes.

4. Altres vies de transmissió del món clàssic

- El marc geogràfic, històric i cultural de la civilització i la societat romana. El valor de les fonts primàries i secundàries per a conèixer el passat.
- Les institucions i la vida quotidiana en el món romà; la seva interpretació com a referents des de la nostra perspectiva sociocultural. Comparació i anàlisi crítica de les estructures polítiques, socials, religioses i familiars.
- L'empremta material de la romanització. El patrimoni arqueològic i artístic romà del nostre país.
- La mitologia clàssica; la seva presència en la literatura i en les arts plàstiques i visuals dels romans (i, eventualment, dels grecs). La presència de la mitologia clàssica en manifestacions literàries i artístiques de tota mena en cultures posteriors i èpoques diferents. Interpretació dels significats de la mitologia.
- La importància de Roma en la història d'Occident. El llegat de Roma en el patrimoni arqueològic i artístic dels antics territoris de l'imperi romà.

TEMPORITZACIÓ

Aquesta matèria [...] de 4t. d'ESO és una **matèria optativa anual**, amb una càrrega lectiva de 3 h. setmanals. [...] El tractament de la matèria tindrà un caràcter comprensiu i integrat, procurant de situar els continguts propis dels quatre blocs enunciats en un context general, per tal de donar als diversos elements una explicació relacionada i coherent.

Les diferents unitats didàctiques [...] contenen cadascuna informacions i propostes d'activitats classificables en els quatre blocs esmentats, de manera que en la didàctica de la matèria els diferents tipus o blocs de continguts queden integrats entre ells i, per tant, no existeix la separació teòrica que podria inferir-se del mer enunciat d'aquests continguts enquadrats dins dels diferents blocs o apartats temàtics.

PROCEDIMENTS

- 1) Lectura de textos en llatí; reconeixement de termes transparents.
- 2) Distinció dels diferents suports materials en què s'ha escrit en llatí: pedra, paper, pergamí, paper.
- 3) Reconeixement de les diferències i semblances bàsiques entre l'estructura de la llengua llatina i les de les llengües romàniques.
- 4) Treball a partir d'un lèxic llatí de freqüència i aplicació a contextos diferents.
- 5) Identificació d'estructures oracionals bàsiques del llatí; anàlisi morfosintàctica. Traducció de textos breus i senzills.
- 6) Identificació de lexemes, prefixos i sufixos del llatí (i també del grec) utilitzats en la llengua pròpia. Definició de paraules a partir dels seus ètims.
- 7) Reconeixement d'ètims grecs i llatins en les terminologies científiques i tècniques.
- 8) Reconeixement de les expressions llatines (llatinismes i locucions llatines) incorporades a les llengües modernes.
- 9) Anàlisi dels processos de formació i evolució de les llengües romàniques.
- 10) Explicació dels canvis fonètics més freqüents; constatació de la relació semàntica entre paraules de la mateixa arrel llatina.
- 11) Lectura de textos en llengües no romàniques i identificació dels termes llatins.
- 12) Utilització de fonts primàries i secundàries per a conèixer el marc històric i cultural de la societat romana. Lectura comprensiva de textos clàssics traduïts.
- 13) Interpretació i valoració dels referents institucionals i de la vida quotidiana de la civilització de Roma; comparació i anàlisi crítica de les estructures polítiques, socials, religioses i familiars.
- 14) Observació indirecta i directa del patrimoni arqueològic de la cultura romana (i incidentalment de la cultura grega), amb recurs als mitjans audiovisuals i a les TIC.
- 15) Reconeixement d'elements i de la influència de la mitologia clàssica en manifestacions literàries i artístiques de tota mena i en altres cultures.

AVALUACIÓ

1. **Avaluació inicial:** Al començament de l'activitat lectiva pot ser útil una prospecció dels coneixements dels alumnes sobre qüestions generals d'història, de geografia, de llengua, de cultura clàssica... així com sobre d'altres aspectes generals relacionats amb la matèria. La primera tanda d'exercicis a revisar pel professor contribueix pròpiament a verificar l'avaluació inicial.
2. **Avaluació formativa (Procediments, Conceptes).** La matèria té un caràcter teòric i pràctic alhora. És molt important el treball regular de l'alumne, que en gran part és el que es fa a classe, però també la feina que caldrà acabar o fer a casa com a deures; per això periòdicament es recolliran determinades activitats didàctiques, exercicis i treballs realitzats pels alumnes, per a la seva revisió i valoració. En la realització de les activitats, els exercicis i els treballs es valora la seva correcció, la presentació, la regularitat, la constància... també es valora positivament l'esforç personal i la progressió de l'alumne, tant en la comprensió i assimilació dels conceptes com en l'adquisició i desenvolupament de les habilitats. L'avaluació formativa constitueix, doncs, una part fonamental de la nota de la matèria.

A l'avaluació formativa li correspon una incidència en la formació de la nota d'aprox. un **50%**.
3. **Avaluació sumativa (Conceptes, Procediments).** Es poden fer proves objectives de tipus examen per tal de verificar l'assoliment dels objectius i les competències, d'acord amb els nivells requerits, i per tal de valorar la progressió en els coneixements, habilitats i aptituds dels alumnes. Aquestes proves podran incloure tant continguts teòrics com exercicis pràctics.

A l'avaluació sumativa li correspon una incidència en la formació de la nota d'un altre **30%**. Per tant, l'avaluació formativa i la sumativa representen en conjunt el 80% de la nota.
4. **Actitud.** Els aspectes actitudinals, és a dir, l'interès o predisposició de l'alumne davant de l'aprenentatge de la matèria, el seu esforç o treball personal, el lliurament regular dels exercicis i activitats didàctiques demanades pel professor, l'assistència regular a les classes, la conducta i la relació de respecte i col·laboració amb els companys i amb el professor, també són tinguts en compte en la confecció de la nota de la matèria, amb un pes d'un **20%** aprox.

ACTIVITATS EXTRAORDINÀRIES D'AVLUACIÓ

A final de curs els alumnes que ja superin la matèria tindran l'opció de poder millorar la seva nota mitjançant la realització d'una prova específica o la realització d'una determinada activitat didàctica. Per a poder tenir aquesta opció serà requisit indispensable haver tingut una actitud correcta al llarg del quadrimestre –en els termes en què l'actitud ha quedat definida en l'apartat anterior–, o bé haver demostrat una voluntat d'esmena no ocasional ni d'última hora, sinó constatable en la pròpia evolució favorable de l'alumne.